

ПРОБЛЕМА ВРАХУВАННЯ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Якимова Ірина Олександрівна,
*кандидат психологічних наук,
провідний науковий співробітник відділу
інтелектуального розвитку обдарованої особистості,
Інститут обдарованої дитини НАПН України
E-mail: riyakymova@gmail.com*

Увага до особистісного потенціалу обдарованих учнів дає можливість визначати ті шляхи професійного зростання, які дозволяють обдарованому учню максимально використовувати потенціал власних здібностей. Розвиток творчого стилю мислення дозволяє не лише бути готовим до постійних змін у технологіях, але й розглядає їх, як можливість отримати задоволення від вирішення інтелектуальних задач, що виникають у ході навчальної діяльності. Розкриваючи творчі можливості учнів, актуалізуючи їх творчий потенціал інноваційними педагогічними технологіями, виявляючи обдарованих учнів та створюючи умови для самовиховання і самовдосконалення особистості, заклади спеціалізованої освіти наукового спрямування (далі ЗСОНС) будуть мати всі шанси забезпечити державу професійними вмотивованими до продуктивної роботи кадрами.

Врахування особистісного потенціалу обдарованих учнів потребує змін у роботі педагогів та формування готовності до їх реалізації. Теоретичні основи обдарованості розглядалися у працях таких психологів, як В. Ананьєв, П. Гальперін, В. Дружинін, Г. Костюк, О. Леонтьєв, В. Моляко, О. Музика, В. Роменець, С. Рубінштейн, Б. Теплов, О. Ковальов, В. Мясіщев тощо. Оскільки питання творчого потенціалу людини, її обдарованості та активності завжди актуальне, то до різних аспектів цієї проблеми також звертаються українські вчені, зокрема: О. Білик, Н. Волкова, О. Дунаєва, О. Кульчицька, В. Кушнір, Г. Кушнір, В. Рибалка, С. Сисоєва, Н. Федорова та ін. В працях багатьох вчених, зокрема С. Я. Батишева, А. П. Беляєвої, С. У Гончаренка, В. О. Моляко, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєвої, розглядаються питання виховання творчого ставлення до праці та розвитку відповідних якостей в учнів [3].

Розвиток творчого потенціалу учнів у ЗСОНС має свої особливості. Ми погоджуємося із думкою американського вченого Р. Стернберга, який розглядав обдарованість як щось більше, ніж коефіцієнт розумового розвитку «поряд з когнітивними, в структурі обдарованості чільне місце займають некогнітивні, тобто мотиваційні компоненти, які, у більшості випадків, є вирішальними у реалізації потенціалу обдарованих учнів» [5]. Найважливішим завданням є створити такі умови для обдарованих учнів, що дозволять перетворювати потенційні можливості в актуальні. Таке завдання ставить особливі вимоги до педагогів, як у професійному, так і у особистісному плані. При роботі з обдарованими учнями педагог перш за все повинен пам'ятати про співвідношення між творчою продуктивністю та інтелектом. «Інтелект визначає лише верхню, а діяльність – нижчу межу успішності навчання, а місце учня у цьому діапазоні визначається не когнітивними чинниками, а особистісними особливостями, в першу чергу навчальною мотивацією та такими рисами «ідеального учня», як виконавчість, дисциплінованість, самоконтроль, довіра до авторитетів» [1, с.248]. Для того, щоб допомогти обдарованій дитині вивільнити інтелектуальні, особистісні та творчі ресурси для успішного навчання і повноцінного розвитку, педагогам і психологам необхідно працювати узгоджено, максимально заохочуючи дітей до отримання нових знань. Педагог повинен у першу чергу сам прагнути до постійного професійного та особистісного самовдосконалення.

ЗСОНС покликаний якомога раніше виявити здібності до наукової освіти учнів, і розвивати їх у всіх школярів, зважаючи, на те, що діти народжуються з різними задатками

творчості. Водночас потрібно дбати про розвиток творчої особистості у здібних та обдарованих учнів. Для того, щоб сприяти розвитку творчої особистості у процесі навчання були виділені основні властивості такої особистості:

- сміливість думки,
- схильність до ризику;
- фантазія; уявлення і уява;
- проблемне бачення;
- вміння долити інерцію мислення;
- здатність виявляти суперечності;
- вміння переносити навчальні досягнення і досвід у нові ситуації;
- незалежність;
- альтернативність;
- гнучкість мислення;
- здатність до самоуправління [2, с. 56]

У навчанні обдарованих учнів варто враховувати, що інтелект є обмежувачем для потенційних творчих досягнень та пам'ятати, що обдарованість лише створює можливості досягнення успіху в конкретній діяльності. Щоб можливість перейшла в реальність, потрібно оволодіти певними навичками і вміннями [4].

«Виявити творчий потенціал учня і допомогти йому перетворитися у реальні здобутки може креативний педагог з високою психологічною і педагогічною кваліфікацією, який володіє спеціальними методиками, обізнаний з спеціальними навчальними програмами, має певний обсяг знань про природу дитячої обдарованості, типи і особливості вияву обдарованостей, вміє спілкуватися з дітьми та організовувати навчально-пізнавальну діяльність з урахуванням рівнів і сфер вияву обдарованості кожного учня, бачити в кожному з них творчу індивідуальність, застосовувати в своїй професійній діяльності інноваційні методи і форми навчання, сучасні технології навчання тощо» [3].

Програма роботи з обдарованою молоддю повинна розроблятися з метою створення сприятливих умов для розкриття особистісного потенціалу, пошуку, підтримки і стимулювання розвитку творчих здібностей учнів під час отримання наукової освіти. Передбачається розроблення і впровадження ефективних засобів та технологій пошуку, навчання, виховання і самовдосконалення обдарованої особистості, створення умов для її гармонійного розвитку.

Отже, продумана система врахування особистісного потенціалу обдарованих учнів у ЗСОНС забезпечуватиме можливість постійного вдосконалення професійної майстерності та високої мотивації до подальшої професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дружинин В. Н. Психология общих способностей. Изд. 2-е. Санкт-Петербург : Изд-во «Питер», 1999. 368 с.
2. Дубасенюк О. А. Антонова О. Є. Технологічний підхід до організації роботи з педагогічно обдарованою молоддю. Львів, 2004. 337с.
3. Сліпчишин Л.В. Особливості роботи з обдарованими учнями у професійно-технічних навчальних закладах. *Сучасний погляд на обдарованість та розвиток талантів* : матеріали II Міжнародного науково-практичного семінару, 22–23 серпня 2011р. Київ, 2011. С. 206–213.
4. Теплов Б. М. Способности и одаренность. *Ученые записки Государственного науч.-исслед. ин-та психологии*. Москва, 1941. Т. 2. С. 20–39.
5. Sternberg R. J., Zang, L. What do we mean by giftedness? A pentagonal implicit theory. *Gifted Child Quarterly*. 1995. No. 25 (3). P. 103–107.